

“Şərəfli ömür yaşamışam”

Xalq artisti Azər Rzayev yaddaşlarda peşəkar kimi gördüyü vacib işlərlə yaşayacaq

Xalq artisti Azər Rzayev çoxdan idi ki səhəeti ilə elləşirdi. Görkəmli bəstəkar ev şəraitində müalicə olunurdu. Bir neçə dəfə evinə telefon açıb hal-əhval tutmuş, ona baş çəkmək, müsahibə götürmək istədiyimi demişdim. Hər dəfə də: "Xəstəyəm, arada yenə zəng vur, özümü yaxşı hiss etsem, görüşərik" - söyləyirdi. Bir gün çətinliklə də olsa onunla görüşməyə razılıq ala bildim. 85 yaşını qeyd etməmişdən xeyli əvvəl...

Uzun illərin xəstəliyi sənətkarı çox üzmişdi. Ancaq işləmək həvəsindən, həyat eşqindən heç nə azalmamışdı. Stolunun üstü yarımcıq notlarla, köhnə əsərlərə dolu idi. "Əlim artıq qələm tutmur" - deşə də, ömrü boyu işləməyə alışan bəstəkar xəstəliyə təslim olmaq istəmirdi. Yazırıdı, pozurdu...

Rəssamlar İttifaqının binasında yerləşən mənzilinin divarlarını özünün, atası - rejissor Hüseyin Rzayevin və anası - Xalq artisti Həqiqət Rzayevanın şəkilləri bəzəyirdi. Elə səhərbət də uşaqlığından başlayır, valideynləri ilə bağlı xatirələrindən, sənət yolunun başlangıcından, onu müsələhətində ucaldan zəhmətli illərindən danişırı.

Azər Rzayev müsələhətindən zənginləşməsində böyük rol oynayan şəxsiyyətlərdəndir. Bəstəkarın yaradıcılığında əsas yeri instrumental müsələhətindən tutur. O, violin ilə simfonik orkestr üçün üç konsertin, violin, viola və simfonik orkestr üçün ikili konsertin, altı poemanın, o cümlədən "Həyat vurğunu", "Nəsimi", "Atamın xatirəsinə" poemalarının, "Bakı-90" simfoniyasının, violin ilə orkestr üçün "Fədai-Vətən", violonçel və simfonik orkestr üçün "Poema-konsert" in, tar və simfonik orkestr üçün "Meditasiya-Qayıtağı", fortepiano ilə simfonik orkestr üçün konsertin, habelə "Hacı Kərimin Aya səyahəti" adlı bir operettanın, çoxlu sayıda kamera-instrumental əsərlərin, tamaşalarla yazılmış müsələhətindən tanınır. Həmçinin A.Rzayev uzun illər peşəkar müsələhət, təcrübəli peşəkar, Bakı Musiqi Akademiyasının professoru, simli alətlər kafedrasının müdürü kimi fəaliyyət göstərək gənc müsələhət kadrlarının hazırlanması üçün yorulmadan çalışmışdı.

A.Rzayev 1954-cü ildən Azərbaycan Bəstəkarlar İttifaqının üzvü, 1957-ci ildən 1990-ci ilədək Azərbaycan Bəstəkarlar İttifaqı idarə Heyətinin üzvü olub, habelə bu təşkilatın Kamera müsələhətindən münsiflər heynətinin üzvü kimi fəal iştirak edib. A.Rzayev "Musiqi aləmündə" silsilə televiziya və "Opera səhnəmizin ustaları" silsilə radio verilişlərinin müəllifi və aparıcısı, dövri mətbuatda məqalələr müəllifi kimi də tanınır.

HANI YENİ ƏSƏRLƏR?

Bəstəkar ömür yolunu vərəqləyəndə gəzgəzleri yol çəkir, kövrəlirdi. Uzaqda qalan gəncliyindən, illərin ona bəxş etdiyi qocağıdan aram-aram danişirdi: "80-i çoxdan keçmişəm. Bu yaş mənim üçün qocağı deməkdir. Ancaq bu yaşına qədər nəyi bacarmışamsa, onu etmişəm. İndi isə xə-

təyəm. Xəstəliyim də elədir ki, məni işləməyə qoymurlar. Əsər yaza, elime qələm ala bilmirəm. Heç indi əməkhaqqı cədvəlini də imzalaya bilmirəm. Ona görə mənim üçün çətindir. Yaşım məni hər yerdən üzüb. Çoxdandır xəstə yatıram. Yaşamaq indi mənim üçün çox çətindir".

"Hər halda bu yaşa qədər şərəfli ömür sürmüsünüz"- sözlərimi eşidincə elə bil canlanmışdı: "Bəli, şərəfli ömür yaşamışam. Azərbaycan müsələhətindən inkişafı üçün çox işlər görmüşəm. Həmisi yüksək vəzifələrde işləmişəm. 1957-ci ildən Azərbaycan Dövlət Konservatoriyasında əvvəlcə kameralı ansambl üzrə müəllim, baş müəllim və nəhayət, professor kimi fəaliyyətdə olmuşam. Televiziya və Radio Komitəsində səs rejissoru, Müslüm Maqomayev adına Azərbaycan Dövlət Filarmoniyasında bedii rəhbər, 15 il Azərbaycan Dövlət Akademik Opera və Balet Teatrının direktoru kimi çalışmışam. Hazırda Bakı Musiqi Akademiyasının kafedra müdürü və professoruyam. Baxmayaraq ki, mənim əvəzimə işləyir, ancaq oradan getməyə qoymurlar. Akademiyanın rektoru Fərhad Bədəlbəyli tələbəm olduğu üçün deyir ki, biz hamımız sənin əvəzine işləyəcəyik,

ni qəbul etmirdi: "Bu gün simfonik müsələhətə qəbul etməyən yoxdur. Televizora baxmaq olmur. Səhərdən axşama qədər əyləncəli verilişlər, şou programları efiri başına götürüb. Mən 35 ilə yaxın televiziya ilə çıxışlar etmişəm. Tamaşaçılara müsələhətindən danışmışam. Hər çıxışma verilən pul maaşından çox id. İndi peşəkarlıq azalıb. İşləyən yoxdur. Əvvəller hamı əsər yazırıdı. Məsələn, deyirdilər ki, Azər Rzayev filan əsər üzərində işləyir. İndi isə belə xəbərləri eşitmırı. Mən yaradıcılıq fəaliyyətimdə Beynəlxalq və Ümumittifaq müsəbiqələr laureatı və diplomantı, Azərbaycan gənclərinin I və II festivallarında həm bəstəkar, həm de ifaçı kimi laureat adlarına layiq görülmüşəm. Bəstəkarlar arasında laureat adını alan yoxdur. Mən skripka üçün konsertlər yazmışam. Həmin konsertləri Bakı Musiqi Akademiyasında Niyazinin dirişi və simfonik orkestrin müşayiəti ilə ifa etmişəm. Partiturasına görə sovet bəstəkarları içerisinde mənə 3-cü yer verildi. Bu uğurların hamisini gerçin zəhmətimlə qazanmışım. İndi isə vəzifət tamam başqadır. İndi oxuyanların sayı çoxalıb. Özü də pis səviyyədə oxuyurlar. Dündür, yaxşı müğəm ifaçılarımız da

Azər Rzayev müsələhətindən böyük rol oynayan şəxsiyyətlərdəndir. Bəstəkarın yaradıcılığında əsas yeri instrumental müsələhətindən tutur. O, violin ilə simfonik orkestr üçün üç konsertin, violin, viola və simfonik orkestr üçün ikili konsertin, altı poemanın, o cümlədən "Həyat vurğunu", "Nəsimi", "Atamın xatirəsinə" poemalarının, "Bakı-90" simfoniyasının, violin ilə orkestr üçün "Fədai-Vətən", violonçel və simfonik orkestr üçün "Poema-konsert" in, tar və simfonik orkestr üçün "Meditasiya-Qayıtağı", fortepiano ilə simfonik orkestr üçün konsertin, habelə "Hacı Kərimin Aya səyahəti" adlı bir operettanın, çoxlu sayıda kamera-instrumental əsərlərin, tamaşalarla yazılmış müsələhətindən tanınır.

amma səni azad etməyəcəyik. Bu mənim yaradıcılığımı, fəaliyyətə olan çox böyük hörmətdir. İndi qədər 300-dən artıq tələbəm olub. O cümlədən Filarmoniyanın direktoru Murad Adıgözəlzadə, Bəstəkarlar İttifaqının sədri Firengiz Əlizadə, Opera və Balet Teatrının direktoru Akif Məlikov, Radio və Televiziya Simfonik Orkestrinin bedii rəhbəri Azad Əliyev mənim tələbələrim olub. Tələbələrim arasında xarici ölkələrdə işləyənlər də çoxdur. Onların xəş sorağını eşidib sevinirəm".

Hazırda simfonik müsələhətə olan müsələhətənən bəstəkarı narahat edirdi. Ciddi müsələhətindən bir qədər kölgədə qalmasını, dəyişən zamanın axarında zövqlərin də dəyişməsi-

var. Ancaq indi hər yerində duran oxuyan olub". Görkəmli bəstəkar uzun illər rəhbərlik etdiyi Opera Teatrının səhnəsində oynanan tamaşaların səviyyəsindən də razı deyildi. "Həni yeni əsərlər?" - deyə narahatlıq ifadə edən səsi indi də qulağımdadır: "Opera Teatrının direktoru Akif Məlikov mənim tələbəm olub. Mən işlədiyim vaxt həftədə 7 opera və balet oynanırdı. Amma indi bəzən aylarla səhnədə heç nə oynanılmır. Oynanılanda da eyni tamaşalar - "Leyli və Məcnun", "Aşıq Qərib", "Şah İsmayıllı" və başqa operalardır. İnsanlara yənilik təqdim olunmur. Ümumiyyətlə, yeni əsərlər az yazılır. Mən 2000-ci ildən başla-

yaraq yeni bir əsər yazmamışam". Bəstəkar danişirdi ki, Mərkəzi Komitənin qərarı ilə her il Opera Teatrında Azərbaycan bəstəkarlarının əsərləri səhnələşdirilməli idi. O dövrə səhnədə çoxlu yeni əsərlər oynanırdı. Zakir Bağırovun "Aygün", Şəfiqə Axundovanın "Gəlin qayası", Aqşin Əlizadənin "Babək", Fikrət Əmirovun "Min bir gecə", Nəriman Məmmədovun "Humay" və b. opera və baletlər tamaşaçılara zövqünü oxşayırıdı: "İndi kimin əsəri qoyulur, həni yeni əsərlər?" - deyə bəstəkar narahatlığını ifadə edirdi.

"UŞAQ SİMFONİK ORKESTRİ"

A.Rzayevin 1997-ci ildə Büləbül adına ixtisas müsələhətindən yaratdığı "Uşaq simfonik orkestri" ona çox doğma idi. Gənc ifaçılarda müsələhətə sevgi, maraq aşınması onu yaşadırdı. Dünyanın cəmi 3-4 ölkəsində mövcud olan uşaq orkestrinin Azərbaycanda yaradılmasına böyük hadisə kimi dəyişərək etdirildi: "Hələ 1960-ci illərdə ölkəmizdə uşaq orkestri yaratmaq is-tesələr də, bu arzunu gerçəkləşdirə bilməmişdilər. Sonradan Büləbül adına müsələhətindən yaratılmışdır. Əvvəl orkestrin tələbələrindən ibarət simfonik orkestr yaratmaq səyləri də olmuşdu. Ancaq bu arzu da baş tutmamışdı. Bir gün mən Büləbül adına orta ixtisas müsələhətindən yaratmaq haqqında təklif olunanda xeyli düşündüm. Keçmişə yadına salıb biliirdim ki, vaxtı ilə adlı-sənli adamlar bu işin öhdəsinə dərhal bilməyiblər. Ona görə də vaxtının olmadığından səyləyib razılıq vermek istəmədim. Ancaq mən Büləbül müsələhətində dərs alırdım və ilk iş yerim də bu məktəb olduğunu ora mənə çox doğmadır. Ona görə də razılışmamalı oldum. Məktəbdə istedadlı uşaqları bir yerə yığıb məşqlərə başladım. 1997-ci il martın 4-də Konservatoriyanın zalında orkestrin təqdimat mərasimi keçirildi. Dünyanın hər yerindən həmin orkestrin ifasına qulaq asmağa gelirdilər. İndi Dövlət Simfonik Orkestrində, Kamera Orkestrində, Radio və Televiziyanın, eləcə də Opera Teatrının Simfonik Orkestrinə nəzər salanda orada hazırladığım uşaqları görüb sevinirəm. Biz Konservatoriyyada təhsil alan vaxtlarda heç bir tələbənin işləməyə ixtiyarı yox idi. Yalnız dərs oxumaq lazımdı. İndi isə yaşamaq çətin olduğundan bütün tələbələr işləyir. Həmin orkestri yaratdıǵıma görə mən diploma layiq görülmüşəm. Ancaq xəstəliyimə görə onlarla daha işləyə bilmədim. 2005-ci ildə yenidən simfonik orkestri yaradıb Teymur Göyçayevi ona rəhbər təyin etdi. Daha onlara demədim ki, bu orkestri ilk dəfə mən təşkil etmişəm. Üstündən 8 il keçəndən sonra siz onu ilk adı ilə təqdim edirsiniz".

Böyük bəstəkar müsələhətindən yaratdıǵıma görə layiq görüldüyü təltiflərindən, əməyinə verilən qiymətdən məmən id: "70 yaşım olanda ümummilli lider Heydər Əliyev məni təbrik etdi və "Şöhrət" ordeninə layiq görüdü. Həmçinin mənə Prezident təqəbüd verdi. 80 yaşimdə isə mən ölkə başçısı İlham Əliyevin imzası ilə Prezidentin fəxri diplomu təqdim olundu". Ancaq bəstəkar vaxtılıq təz-tez qonağı olduğu televiziyalarda tərəfindən unulmasından gileyənirdi: "Gileyim odur ki, indi heç yerde mənim adımı çəkmirlər. Əvvəller "Ekran-efir" qəzeti mənim ad günümü təbrik etdi. Daha onların da yadından çıxmışam. Nə televiziya, nə də radioda mənim adımı yada salan var. Heç kimin yadına düşmürəm. Ona görə fikirleşmişəm ki, peşəkarlıq fikri verən yoxdur".

Azər Rzayevin yaradıcılığı Azərbaycan müsələhətindən zənginləşməsində böyük rol oynayan şəhifədir. 85 yaşının döyüşündə bəstəkarın: "Bəli, şərəfli ömür yaşamışam. Azərbaycan müsələhətindən inkişafı üçün çox işlər görmüşəm"- deməyə haqqı vardi. Bu haqqla da haqq döyüşünə qovuşdu..

Allah rehmet eləsin!

Tərəne Məhərrəmova